

ПРОФИЛ НА ПАЦИЕНТИТЕ, ЖЕЛАЕЩИ ДА СЕ ВАКСИНИРАТ СРЕЩУ COVID-19 В ПРАКТИКА ЗА ПЪРВИЧНА МЕДИЦИНСКА ПОМОЩ

Христина Божинова-Димитрова¹, Лора Георгиева²

¹Общопрактикуващ лекар, Варна

²Катедра по социална медицина и организация на здравеопазването,
Медицински университет – Варна

PROFILE OF PATIENTS WISHING TO BE VACCINATED AGAINST COVID-19 IN PRIMARY CARE PRACTICE

Hristina Bozhinova-Dimitrova¹, Lora Georgieva²

¹General practitioner, Varna

²Department of Social Medicine and Healthcare Organization, Medical University of Varna

РЕЗЮМЕ

В условията на коронавирусна пандемия имунизирването на населението се явява приоритетна задача за нейното ограничаване. Участието на общопрактикуващите лекари в имунизационната кампания е от изключителна важност за гарантиране на бърз достъп до ваксинация на всеки желаещ гражданин. Направено е проучване на здравно-демографския профил на пациентите, заявили желание за ваксиниране в практика за първична медицинска помощ в град Варна, в четвърта фаза на Националния ваксинационен план за Covid-19 - имунизирване на уязвимите групи пациенти, с цел да се установи отговарят ли на критериите за ваксиниране и как да се оптимизира то в условията на недостиг на ваксини. Резултатите показват, че преобладаващата част от желаещите да се ваксинират, са на възраст около 65 години и имат хронични заболявания - сърдечносъдови, онкологични, болести на дихателната система. Предлага се оформяне на групи сред желаещите за ваксиниране според риска от тежко боледуване (с нисък риск и с висок риск), както и според готовността на пациентите за ваксиниране (без противопоказания, с противопоказания, нуждаещи се от допълнителни консултации).

Ключови думи: първична медицинска помощ, общопрактикуващ лекар, ваксина, Ковид-19, уязвими групи

ABSTRACT

In the context of a coronavirus pandemic, immunization of the population is a priority task for the reduction of the virus. The participation of general practitioners in the immunization campaign is crucial to ensure rapid access to vaccination for any interested citizen. A study was made of the health and demographic profile of the patients who expressed a desire to be vaccinated in primary care practice in the city of Varna, in the fourth phase of the National Vaccination Plan for Covid-19 - immunization of vulnerable groups of patients in order to determine whether they meet the criteria for vaccination and how to optimize it in conditions of vaccine shortage. The results show that the majority of those wishing to be vaccinated are around 65 years old and have chronic diseases - cardiovascular, oncological, respiratory diseases. The formation of groups among those wishing to be vaccinated according to the risk of serious illness (low risk and high risk) is proposed, as well as according to the willingness of patients for vaccination (without contraindications, with contraindications, requiring additional consultations).

Keywords: primary medical care, general practitioner, vaccine, Covid-19, vulnerable groups

ВЪВЕДЕНИЕ

Прилагането на ваксини е сериозно условие за справяне с пандемията от Covid-19 и за контрол на инфекцията в дългосрочна перспектива (6,7,8,9).

Тъй като познават най-добре здравния статус на своите пациенти, водеща роля в имунизирането на уязвимите групи от населението в четвърта фаза на Националния план за ваксиниране (3) имат общопрактикуващите лекари (ОПЛ). Освен това има необходимост от подписване на информирано съгласие от пациентите, както и спазване на принципа на доброволност съгласно нормативната уредба, според която ОПЛ предписва и поставя ваксината на лица от целевата група при спазване на изискванията на Наредба №15 от 12.05.2005 г. за имунизациите в Република България (2). Условия за ваксиниране са: изразено желание за ваксиниране срещу Covid-19 от страна на лицето или на законния му представител (настойник/попечител); запознаване от ОПЛ на лицето или законния му представител с: показанието на лекарствения продукт, начина на приложение, противопоказанията, както и с евентуалните странични ефекти и нежелани реакции. Друго необходимо условие е даване на информирано съгласие за имунизиране, обективизирано с подпис на лицето или законния му представител в амбулаторния лист, който ОПЛ издава за проведения преглед и поставяне на ваксината или чрез подписване на бланка за информирано съгласие по чл. 87 и 88 от Закона за здравето (1). Направените ваксини срещу Covid-19 ще се вписват в документите, определени с чл. 12 от Наредба №15 от 12.05.2005 г. за имунизациите в Република България (1,2,3).

ЦЕЛ

Целта е да се проучи профилът на пациентите, заявили желание за ваксиниране в четвърта фаза на Националния ваксинационен план за Covid-19, и въз основа на това да се оформят групи според риска от тежко боледуване и според степента на готовност на пациентите за ваксиниране.

МАТЕРИАЛ И МЕТОДИ

Направено е проучване на желаещите да се ваксинират срещу Covid-19 в практика за първична медицинска помощ в град Варна. Пациентите са заявили желание за ваксиниране при телефонни обаждания и лични посещения в практиката, за период от три седмици преди

15.02.2021 г., като са предоставили имена, единен граждански номер, телефон за контакти. Информация за здравния статус на записаните е получена от пациентските досиета в базата данни на практиката. Статистическата обработка е направена чрез алтернативен анализ.

РЕЗУЛТАТИ И ОБСЪЖДАНЕ

Изследваната практика за първична медицинска помощ обслужва 1267 здравноосигурени лица. От тях 28 (2,2%) са на възраст до 18 години, а 437 (34,5%) са на възраст над 65 години.

От началото на пандемията до 15.02.2021 г. броят потвърдени случаи на Covid-19 чрез PCR-тест е 156. Поради отказа на редица суспектни болни да се тестват, броят на реалните случаи вероятно е по-голям. Това има отношение към броя на лицата, изявили желание за имунизация, предвид липсата на категорична информация дали и кога преболедувалите подлежат на ваксиниране, особено в условията на недостиг на ваксини.

Общият брой на лицата, пожелали ваксиниране до 15.02.2021 г., е 90. Едно от желаещите лица е на 16 години, но не може да бъде имунизирано, защото на този етап разрешените за употреба ваксини в страната не се препоръчват за лица под 18-годишна възраст. Така в списъка остават 89 души, което представлява 7,1% от пълнолетните лица в практиката (този относителен дял съответства на данните от професионалните форуми на общопрактикуващите лекари към момента, за записване около и над 10% в практиките).

Известно е, че мъжкият пол се асоциира с по-висок риск от тежко протичане на COVID-19, особено в комбинация с хронични заболявания, поради което би следвало да се очаква по-висок интерес на мъжете към ваксиниране. Данните показват обаче, че сред записаните само 33 (37,1%) са мъже, а 56 (62,9%) са жени.

Средната възраст за записаните мъже е 63,6 години, за жените – 64,6 години. И двете групи се доближават до рисковата за тежко протичане възраст - 65 години. Съобразяването с възрастовите особености на желаещите за ваксиниране е важно предвид факта, че в някои страни на Европейския съюз няма единно становище за прилагане на някои ваксини над определена възраст.

Разпределението на лицата според здравния статус показва, че без заболявания са 27 (30,3%), докато с хронични заболявания са 62 (69,7%). Ли-

цата без заболявания са предимно под 50-годишна възраст.

Приема се, че хипертонията, захарният диабет и др. увеличават риска от тежко протичане на Covid-19, което означава, че такива пациенти би трябвало да се имунизират с предимство, но и с подходяща ваксина. Хроничните заболявания при желаещите да се ваксинират са представени в Табл. 1.

Табл. 1. Разпределение на лицата, желаещи да се ваксинират, според наличието на хронични заболявания (n=89)

№	Наличие на хронични заболявания	Брой	Отн. дял
1	Без заболявания	27	30,3%
2	Сърдечно-съдови	57	64,0%
3	Захарен диабет	5	5,6%
4	Онкологични	6	6,7%
5	На дихателната система	2	2,2%

Сумата от процентите е повече от 100%, защото някои пациенти имат повече от едно хронично заболяване.

Хипертонията е най-честото заболяване в групата на лицата с хронични заболявания. Това са и лица с коморбидности – захарен диабет, наднормено тегло, значително увеличаващи риска от тежко боледуване.

Следва да се отбележи, че има и пациенти, преболедували Covid-19, които желаят да се имунизират – 5 (5,6%). Техните мотиви са бъдещи пътувания, упражняване на рисков професия и др. Спрямо тези лица въпросът е дали това е безопасно, кога е моментът и дали е етично при недостиг на ваксини да се имунизират преди преболедувалите.

Анализът на здравно-демографския профил на желаещите да се ваксинират пациенти позволява да се очертаят две групи според риска от тежко протичане на Covid-19:

1. група с висок риск от тежко протичане:
  - лица над 65 години;
  - лица с придружаващи заболявания (хипертония, захарен диабет, онкологични, болести на дихателната система).
2. група с по-нисък риск от тежко протичане:
  - лица под 65 години;
  - лица без придружаващи заболявания;
  - лица, чиито професии не са включени в първите три фази на ваксинация.
  - преболедували лица.

Според готовността на пациентите за ваксиниране може да се оформят следните групи:

1. група на лицата без противопоказания;
2. група на лицата с абсолютни противопоказания според кратката характеристика на одобрените за приложение ваксини;
3. група на лицата, които са с риск от усложнения или изискват предварителна подготовка.

Практическите ползи от оформянето на тези групи би могло да подпомогне ОПЛ при ограничени доставки от ваксини с цел приоритизиране на високорисковата група.

Същевременно при възможност за избор на ваксина ОПЛ може да приложи по-подходящата ваксина според риска и възрастта на пациента. Това налага добро познаване на видовете ваксини, разликите в тяхната имуногенност и безопасност.

Групата на лицата с хронични заболявания би трябвало да се разглежда индивидуализирано и съобразно препоръките за ваксинация на бордовете по различните специалности с цел максимална превенция на късни странични ефекти от ваксинацията (4).

Групата с хронични заболявания би трябвало да има предимство по време на имунизирание, но подлежи на детайлна преценка за предварително консултиране, когато се касае за алергични заболявания (5), прием на антикоагуланти и антиагреганти, лица с повишен тромботичен риск. Преценката за това може да става не само на базата на кратката характеристика на продукта, но и на широко достъпна специализирана информация.

Индивидуализираният подход при ваксиниране в практиките за първична медицинска помощ е едно предимство пред масовата ваксинация (за минимум време да се ваксинират максимум хора) за уязвимите и високорисковият групи пациенти, каквито са хронично болните и тези над 65-годишна възраст.

ИЗВОДИ

Отговорността на ОПЛ във ваксинационната кампания срещу Covid-19 е безспорна както поради нормативните разпоредби, така и поради детайлното познаване на здравното състояние на пациентите.

Като се има предвид, че само една трета от заявителите желаят да се ваксинират, е необходимо спазване на препоръките на бордовете по специалности и ограничаване до минимум на нежеланите реакции.

При дефицит на ваксини предизвикателство пред ОПЛ е справедливото разпределение на ваксините.

Необходим е индивидуален подход спрямо всеки пациент. На етап, в който е възможен избор на ваксина в общата практика, следва да се оформят групи според профила на пациентите, подходящи за съответната ваксина.

ЛИТЕРАТУРА

1. Закон за здравето. ДВ. бр.70 от 10.08.2004, изм. и доп.
2. Наредба №15 от 12.05.2005 за имунизациите в Република България. ДВ, бр.45 от 31.05.2005, изм. и доп.
3. Национален план за ваксиниране срещу COVID-19 в Република България, 04.12.2020.
4. Становища на експертни бордове по специалности относно показания и противопоказания за ваксиниране срещу Ковид-19. (<https://www.nsoplб.com>)
5. Cheung A, Perrett KP. Immunisation and allergy in children and adults: A case-based approach. Aust J Gen Pract 2020; 49(10):637-643.
6. Danchin M, Biezen R, Manski-Nankervis J, Kaufman J, Leask J. Preparing the public for COVID-19 vaccines: How can general practitioners build vaccine confidence and optimise uptake for themselves and their patients? Aust J Gen Pract 2020 ;49(10):625-629.
7. Deming ME, Michael NL, Robb M, Cohen MS, Neuzil KM. Accelerating development of SARS-CoV-2 vaccines – The role for controlled human infection models. N Engl J Med 2020. doi: 10.1056/NEJMp2020076.
8. World Health Organization. Draft landscape and tracker of COVID-19 candidate vaccines. (<https://www.who.int/publications/m/item/draft-landscape-of-covid-19-candidate-vaccines>)
9. World Health Organization. Immunization, Vaccines and Biologicals. (<https://www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals>)

Адрес за кореспонденция:

Д-р Христина Божинова-Димитрова
Амбулатория за индивидуална практика за
първична медицинска помощ
бул. „Съборни“ 40
Варна, 9000
e-mail: christina.dim@gmail.com